

ALACAĞI GEMİ İPOTEĞİ İLE TEMİNAT ALTINA ALINMIŞ OLAN ALACAKLININ İHTİYATİ HACİZ TALEP EDEMEMESİ SORUNU

*Yrd. Doç. Dr. Vural SEVEN**

GİRİŞ

Gemi ipoteğine konu olan gemiler bakımından, gayrimenkullerde olduğu gibi belli bir yerde sabit olarak durmadığından ve menkul rehninde olduğu gibi alacaklıya teslim edilmediğinden, takip işlemlerinin başlamasından veya takip başlamışsa kesinleşmesinden (satış talebinden) önce fiilen alıkonulması gerekliliği ortaya çıkabilmektedir. Başka bir ifade ile takibin başarıyla sonuçlandırılabilmesi, takip konusu gemi üzerinde fiili hakimiyet kurulması şartına bağlıdır. Ancak bu durum gerçekleştirildikten sonra, icra memuru gemi üzerinde satışa ilişkin işlemlere başlayabilecektir. Örneğin, satışa konu olan geminin değer tespitinin yapılabilmesi, bu işle görevlendirilecek bilirkişinin gemi üzerinde yapacağı fiili tespite bağlıdır. Diğer taraftan satıştan sonra gemiyi alan kişiye teslim edilebilmesi için, satış talebinden önce geminin alıkonulmuş olması gerekir.

İcra ve İflâs Kanunu'nun 257 ve devamı maddelerinde düzenlenmiş olan ihtiyati haciz imkânından yararlanmak için ise, 257. maddede belirtildiği üzere, ihtiyati haciz talep eden alacaklının alacağının rehinle teminat altına alınmamış olması gerekmektedir. Türk Hukuk doktrini de çoğunlukla İİK m. 257'de düzenlenen bu hususun, alacağı gemi ipoteği ile teminat altına alınan alacaklı için de uygulanması gereken bir hüküm olduğunu belirterek, bu tür alacaklar için ihtiyati haciz talebinde bulunulamayacağını kabul etmektedir¹.

* Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Deniz Hukuk Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

¹ Bkz. **Çetingil**, E. A.: Mukayeseli Hukuk Açısından Gemilerin İhtiyati Haczi, İstanbul 1972, s. 7; **Akıncı**, S.: Türk Hukukunda Gemi İpoteği, Ankara 1958, s. 140; **Kalpsüz**, T.: Gemi Rehni, Genişletilmiş Dördüncü Baskı, Ankara 2001, s. 151; **Çağa**, T./**Kender**, R.:

Sonuç itibariyle, gemi üzerinde fiili hakimiyet kurulmasının İcra ve İflâs Kanunu'nun 257. maddesi ile tamamen yasaklanmış olduğunun kabulü durumunda, ipotekli alacaklı bakımından bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır.

Ortaya çıkan bu soruna bir çözüm yolu bulma amacıyla yapılan bu çalışmada, alacağı gemi ipoteği ile teminat altına alınmış olan alacaklının, sırf bu nedenle talebinin reddedilip reddedilemeyeceği sorunu incelenecektir². Başka bir ifade ile gemi ipoteği ile teminat altına alınmış olan alacaklarda ihtiyati hacze imkân veren bir çözüm yolu olup olmadığı hakkında değerlendirme yapılacak, diğer hususlar hakkında bir değerlendirme ise yapılmayacaktır.

A. İHTİYATİ HACZİN ve REHİNLİ ALACAKLININ İHTİYATİ HACİZ İSTEYEMEMESİNE İLİŞKİN HÜKMÜN AMACI

Normal yargılama ve icra prosedürü içinde maddi ilişkinin açıklığa kavuşturulması ve icrası belirli bir zamana ihtiyaç duymaktadır. Ancak yargılamanın devamı sırasında veya daha önce ortaya çıkan değişik sebeplerle yargılama ile ulaşılmak istenen sonuçtan uzaklaşmak veya elde etmek güçleşebilir. Gerek usul gerekse takip hukuku şekli hukuk dalı olup belirli prosedürlere belirli süreler içinde uyulması gerekir. Bu prosedür ve süreler uyulması bazen telafisi güç ve imkânsız zararlara sebep olabilir. Hukuk devleti içinde sadece hakkın elde edilmesine yönelik yargısal bir yol imkânı sunulmakla kalmayıp aynı zamanda mümkün olduğunca yargılamayla

Deniz Ticareti Hukuku III, 3. Baskı, İstanbul 1997, s. 83; **Eksi**, N.: Yabancı Gemilerin İhtiyati Haczi, İstanbul 2000, s. 76, 80. **Tekil**, F.: Deniz Hukuku, 6. Bası, İstanbul 2001, s. 125. Her ne kadar, **Tekil**, "...Ancak bu hüküm gemi alacakları içindir. Kanunkoyucu, aynı hükümden gemi alacaklısını yararlandırmak cihetine gitmemiştir..." ifadesini kullanmış ise de, başlığa ve cümlelerin tamamına bakıldığında ikinci gemi alacaklısı yerinde gemi ipoteği'nin yazılı olması gerektiği sonucu çıkmaktadır.; Aksi yönde bkz. **Doğru**, M. : Deniz Taşımacılığında Kanuni Rehin Hakkı, İstanbul 1997, s. 247. Yazar, konuyu, menkul ve gayrimenkul rehnine ilişkin ortak (müşterek) hükümler başlığı altında incelemiş ve ihtiyati haciz kararı alınması gerektiğini belirtmiş ancak, bu kararın hangi şartlar altında alınabileceğine ilişkin her hangi bir gerekçe belirtmiş değildir.

² Belirli sebeplerin varlığı hallerinde (Örneğin TTK m. 892) , ihtiyati hacze ilişkin şartlar gerçekleşmiş olsa bile, gemilerin ihtiyaten haczedilmeleri mümkün olmadığından, bu sebeplerin varlığı talebin reddi sonucunu doğuracaktır. Bu sebepler için bkz. **Çetingil**, s. 66 vd.

ulaşılabilir sonucun da güvence altına alınması gerekir³. Aksi halde elde edilen karar, sadece kağıt üzerinde kalan bir karar olacaktır.

Bu nedenle maddi hukukun tanıdığı haklar ve bu hakların yargılama ve takip hukukunda korunmasına paralel olarak da geçici koruma tedbirleri öngörülmüştür. Maddi hukukun tanıdığı hakların gerçekleştirilmesine hizmet eden yargılama ve takip hukukunun oluşturduğu şekli hukuk, bu hakların yeterince korunması ve elde edilmesinin gerçek anlamda sağlanması için geçici hukuki koruma hakkında da düzenlemelere yer vermiştir. Bu çerçevede para alacaklarına ilişkin takibin sonucunun korunması için de ihtiyati haciz müessesesi kabul edilmiş bulunmaktadır. En geniş anlamı ile ve bütün bir müessese olarak ihtiyati haciz geçici hukuki koruma niteliğindedir⁴. İhtiyati haczin amacı, mevcut veya müstakbel takibi güvence altına almaktır⁵. Bu amaca göre, mevcut ve müstakbel takip güvence altındaysa, amaç zaten gerçekleşmiş olduğundan ihtiyati hacze de gerek yoktur.

Bu amaç çerçevesinde İİK m. 257 “*Rehinle temin edilmemiş ve vadesi gelmiş bir para borcunun alacaklısı, borçlunun yedinde veya üçüncü şahısta olan taşınır ve taşınmaz mallarını ve alacaklarıyla diğer haklarını ihtiyaten haczettirebilir.*” hükmüne yer vermiştir.

Bu hükme bakıldığında, ihtiyati haciz talep edilebilmesinin ilk şartının, alacağın rehinle temin edilmemiş olması gerektiğidir. Bu düzenlemedeki amaç, rehinle temin edilmiş bir alacağın, yeterince teminatı bulunduğu kabul edilerek ayrı bir tedbire gerek duyulmayacağı düşüncesidir. Başka bir ifade ile, rehin tesis edilmiş olması, peşinen alacağı ihtiyati haczin sağlayacağı güvenceye ulaştırmıştır; dolayısıyla ihtiyati haczin amacı zaten gerçekleşmiştir⁶. Diğer taraftan mahkemeden istenen her talepte, talepte bulunanın bir hukuki yararının bulunması zorunluluğu da vardır. Gerçekleştirilmiş bir amaç için tekrar bir talepte bulunmakta, alacaklının hukuki yararının olduğu söylenemez.

³ Üstündağ, S.: İhtiyati Tedbirler [Geçici Hukuki Himaye (Koruma) Önlemleri], İstanbul 1981, s. 1; Özekes, M.: İcra İflas Hukukunda İhtiyati Haciz, Ankara 1999, s. 36; Yılmaz, E.: Geçici Hukuki Himaye Tedbirleri, Ankara 2001, C. 1, s. 30.

⁴ Üstündağ, İhtiyati Tedbirler, s. 4; Özekes, s. 41; Yılmaz, C. I, s. 32.

⁵ Özekes, s. 13; Yılmaz, C.II, s. 1078; Berkin, N. M.: İhtiyati Haciz, İstanbul 1962, s. 10;

⁶ Özekes, s. 116; Yılmaz, C.: II, s. 1079; Kuru, B.: İcra ve İflas Hukuku, C. 3, 3. Baskı, Ankara 1993, s. 2500; Muşul, T.: İcra ve İflas Hukuku, I İcra Hukuku, İstanbul 2001, s. 1060.

B. İPOTEKLİ ALACAKLININ İHTİYATİ HACZİN SAĞLADIĞI GÜVENCEYE İHTİYACI OLUP OLMADIĞI SORUNU

İpotekli alacaklının ihtiyati haczin sağladığı güvenceye ihtiyacı olup olmadığı sorusuna cevap verilebilmesi, ilk önce geminin özelliklerinin belirlenmesini ve diğer menkul ve gayrimenkul mallar üzerinde kurulan rehin hakları ile karşılaştırılmasını gerekli kılmaktadır.

Türk Ticaret Kanunu'nun 816. maddesinde tanımlanan gemi, hukuki niteliği itibarı ile menkul bir maldır⁷. Kural olarak menkul mallarda rehin⁸ tesis edilebilmesi için, rehin konusu malın alacaklıya teslim edilmiş olması gerekir⁹.

Bu genel kural çerçevesinde donatan, menkul bir mal olan gemiyi alacaklıya teslim ederek rehin tesis etmesi gerekirken, gemi ipoteği müessesesi ile sadece gemi siciline tescil¹⁰ ile rehin tesis edebilmek imkânına sahip olmuştur¹¹. Ancak, bu imkânın tanınmış olması nitelik itibarı ile burada

⁷ **Çağa, T./Kender, R.:** Deniz Ticareti Hukuku, C. I, 11. Baskı, İstanbul 2000, s. 49-50; **Göknil, M. N.:** Deniz Ticareti Hukuku, İkinci Tabı, Ankara 1942, s. 33; **Akıncı, s. 17;** **Kalpsüz, s. 55;** **Reisoğlu, S.:** Menkul İpoteği, Teslimsiz Menkul Rehini, Ankara 1965, s. 15; **Ertay, Ş.:** Eşya Hukuku, 3. Bası, Ankara İzmir 1997, S. 518; **İzveren, A./Franko, N./Çalık, A.:** Deniz Ticareti Hukuku, Ankara 1994, s. 51; Ayrıca farklı bir fikir için bkz. **Okay, M. S.:** Deniz Ticareti Hukuku, C. I, İstanbul 1962, s. 100-102; Gemilerin gayrimenkul olarak kabul edildiği durumlar için bkz. İİK m. 23/4, 136, 6183 sayılı Kanun m. 3, 88 ve TTK m. 890, 891 atfı ile TMK. 429/2, 444, 523, 635 ve Borçlar Kanunu m. 499.

⁸ Rehin, bir borcun ifa edilmemesi durumunda alacaklıya, rehin konusu olan şeyi icra vasıtası ile paraya çevirerek, alacağını satım bedelinden tahsil etme yetkisi veren sınırlı bir ayni haktır. Rehin alacaklısının bu hakkı kullanabilmesi, rehin konusu mal üzerinde fiili hakimiyetin sağlanmasına doğrudan bağlıdır.

⁹ **Oğuzman, M.K./Seliçi, Ö.:** Eşya Hukuku, İstanbul 2002, s. 747-748, 754; Rehin konusu malın borçlunun elinden alınarak, alacaklıya teslim edilmesi ile üçüncü kişilerin iyi niyetle hak sahibi olmaları engellenmiş ve böylelikle de kamuya açıklık ilkesi gerçekleştirilmiş olmaktadır.

¹⁰ Sicile tescilli gemilerde bu kamuya açıklık ilkesi, gemi sicili ile sağlanmakta, başka bir ifade ile tescilli gemilerde ipotek hakkı tescil ile kurulmakta (TTK m. 876), kamuya açıklık ilkesini TTK m. 842 ve 884/2 sağlamaktadır. TTK m. 884/2'ye göre, "... Gemi sicilinde lehine bir gemi ipoteği...tescil edilmiş olan kimse o hakkın sahibi sayılır." Dolayısıyla üçüncü kişilerin bu gemi üzerinde hak sahibi olmaları, gemi ipoteği sahibinin haklarını zedelememektedir.

¹¹ Böylelikle, donatan, gemi üzerindeki fiili hakimiyetini kaybetmediğinden onu işletip, kazanç elde etmeye devam edebilecek, bunun sonucunda da borçlarını ödeyebilecektir.

bir teslimsiz menkul rehni söz konusu olduğu gerçeğini ortadan kaldırmamaktadır. Dolayısıyla menfaatler dengesine ilişkin açıklamalar yapılırken bu özelliğin göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

İcra ve İflâs Kanunu'nun 45. maddesinin emredici düzenlemesi karşısında ilk önce rehlin paraya çevrilmesi yoluyla takip yapma zorunluluğu olduğundan, alacağı gemi ipoteği ile teminat alınmış olan alacaklı, alacağını geminin satış bedelinden tahsil etmek zorundadır¹². Rehlin paraya çevrilmesi yoluyla takibin başarıya ulaşması ise, icra memurunun gemi üzerinde fiili hakimiyet kurmasına bağlıdır. Daha önce de ifade edildiği üzere, merhun, menkul rehinde alacaklının zilyetliğinde, gayrimenkul rehinde ise ülke içinde bir yerde olduğundan ve bunlar üzerinden alacağın tahsil edilmesi mümkün olduğundan, ayrıca ihtiyati hacze kural olarak ihtiyaç duyulmayacaktır. Gemi ipoteği ise, geminin menkul ve gayrimenkul mal arasındaki özel durumunun dikkate alınmasını gerekli kılmaktadır. Çünkü, gemi hareket etmek kabiliyetine sahip (TTK m. 816) yurt içinde dahi nerede bulunduğu tespit edilmesi her zaman mümkün olmayan ve her zaman yurt dışına çıkması mümkün olan bir maldır.

İcra ve İflâs Kanunu'nun 257. maddesinin lafzına sıkı sıkıya bağlı kalındığı takdirde, alacağı gemi ipoteği ile teminat altına alınmış alacaklı, alacağı gemi ipoteği ile teminat altına alınmamış alacaklıdan hukuken daha kötü bir duruma getirilmiş olmaktadır. Çünkü, gemi üzerinde fiili hakimiyet kurulmadığı için gemiyi sattıramayan alacaklı, alacağı rehinle temin edilmiş olduğundan İcra ve İflâs Kanunu'nun 45. maddesi gereğince de, borçlunun diğer malvarlığına gidememekte; ipotek hakkı sahibi olmayan alacaklı ise, borçlunun diğer malvarlığına gidebileceği gibi şartları oluşmuşsa gemiyi de haczettirebilecektir. Kanun koyucunun böyle bir sonucu istediğinin kabul edilmesi ise mümkün değildir. Kaldı ki, benzer özellikleri taşıyan diğer teslimsiz rehin türlerinde Kanun koyucu özel düzenlemeler yapma gereği de duymuştur.

Aksinin kabulü halinde, donatının borçlarını ödeyebilmesi fiilen mümkün olmayacağından, kredi bulması da söz konusu olmayacaktır. Kredi veren bakımından (Rehin alacaklısı) da, geminin teslim alınarak rehin tesis edilmesi, muhafaza güçlükleri doğuracağından cazip değildir.

¹² Bu takip neticesinde alacağının tahsil edemez ise, kalan kısım için borçlunun diğer mallarına gidebilecektir.

Ekonomik hayatın gelişmesi sonucu ortaya çıkan teslimsiz rehin türlerinden bir tanesi de ticari işletme rehnidir. Ticari işletme rehinde de aynen tescilli gemilerde olduğu gibi, menkul mallar teslimsiz rehnedilebilmektedir. Bununla birlikte, alacaklının Ticari İşletme Rehni Kanunu m. 14/3'e göre rehin konusu mallar üzerinde ihtiyati haciz uygulatması mümkündür. Başka bir ifade ile kanun koyucu İcra ve İflâs Kanunu'nun 257. maddesinde düzenlenen hükmün getirdiği rehinle temin edilmemiş olması şartını, özel bir düzenleme yaparak, ticari işletme rehni kapsamındaki mallar için kaldırmıştır.

Diğer yandan, aynı hak, Türk Ticaret Kanunu m. 1242/2, b.1'de gemi alacağı hakkı¹³ sahibine, m. 1171/2'de deniz ödücü alacaklısına tanınmıştır. Menfaatler dengesine bakıldığında her dört durumun birbirinden farklı olmadığı da ortadadır.

Rehin, bir borcun ifa edilmemesi durumunda alacaklıya, rehin konusu olan şeyi icra vasıtası ile paraya çevirerek, alacağını satım bedelinden tahsil etme yetkisi veren sınırlı bir aynî haktır¹⁴. Rehin alacaklısının bu hakkı kullanabilmesi, rehin konusu mal üzerinde fiili hakimiyetin sağlanmasına doğrudan bağlıdır. Yukarıda belirtilen örneklerde, rehin alacaklısının rehin konusu mal üzerinde fiili hakimiyeti bulunmadığından, rehin konusu mallar hakkında uygulanmak üzere ihtiyati haciz kararı alma imkânı İcra ve İflâs Kanunu'nun 257. maddesinden ayrı ve özel olarak tanınma gereği duyulmuştur.

Diğer taraftan, bu üç halde de başvurulacak takip yolu kural olarak İcra ve İflâs Kanunu'nun 45. maddesine uygun şekilde rehlin paraya çevrilmesi yolu olması gerekmektedir (Ticari İşletme Rehni Kanunu m. 14/3; TTK m.

¹³ Gemi alacaklısı hakkı sahibine, ihtiyati haciz hakkı tanınırken kanun koyucu aşağıdaki gerekçelerden hareket etmiştir. "Esasen ihtiyati haciz meselesinde de belirtildiği üzere rehin halinde iflas yoluna gidilmesinin lüzumsuz görülmesi borçlunun elinde bulunan menkul rehinden veya memleket içinde bulunan gayrimenkul rehinden alacağı almak imkanı var iken iflas gibi ağır bir tedbire başvurmanın yersiz olduğu düşüncesine dayanmaktadır. Halbuki gemi alacaklısının rehnine mevzu teşkil eden geminin ele geçirilmesinin zorluğu ve bilhassa donatanın kötü niyetli olması halinde imkansızlığı düşünülünce deniz hukukunda gemi alacaklısının rehin hakkına rağmen donatanın iflasını isteyebilmesinin kabulü, yerinde bir tedbir mahiyetini arz eder."

Birinci bent hükmü ihtiyati haczi ve iflası mümkün kılmak üzere kaleme alınmıştır. Adliye Encümeni Mazbatası, Gereği için bkz. **Doğanay**, İ.: Türk Ticaret Kanunu Şerhi, C. III, 4. Bası, İstanbul 2004, s. 3156.

¹⁴ **Oğuzman/Seliçi**, s. 657.

1176/1 ve 1242/2, b.1)¹⁵. Ancak, rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takipte, diğer takip yollarından farklı olarak¹⁶ “haciz”¹⁷ safhası bulunmamaktadır¹⁸. Oysa belirtilen bu üç halde, diğer rehinli alacaklardan farklı olarak¹⁹, rehin konusu şey borçluda bulunduğundan ona fiilen el konulması gereklidir; burada dar ve teknik anlamda haciz olmasa da geniş anlamda ve amacı da dikkate alındığında genel anlamda hacze ve dolayısıyla ihtiyati hacze ihtiyaç vardır.

Yukarıda ifade edilen tehlikeler ve ihtiyaç, gemi ipoteği için de aynen mevcuttur. Çünkü, gemi ipoteğinde de, gemi rehinli olmakla birlikte borçlunun (donatanın) elinde, yani onun tasarruf alanında bulunmaktadır. Donatanın kötüniyetli olduğu durumlarda geminin ele geçirilmesi zorluğu ile karşı karşıya kalınabilir. Bu durumda, gemi ipoteğinden beklenen, alacağın teminatı olma işlevinin tam olarak gerçekleşmesi mümkün olamayacaktır. Dolayısıyla, alacağın gemi ipoteği ile teminat altına alınmış olması, ona, gayrimenkul ve menkul rehininde olan güvenceyi sağlamadığından ihtiyati haczin sağladığı güvenceye ihtiyaç bulunmaktadır. Bu ihtiyaç doktrinde de hissedilmiş ve bu konuda farklı çözüm yolları önerilmiştir²⁰.

¹⁵ Ancak, TTK m. 1242/2, b. 1, diğerlerinden farklı olarak rehin paraya çevrilmeden iflas yoluyla takip yapılmasını da kabul etmiştir.

¹⁶ Genel haciz yoluyla takip ve kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takip şu altı aşamadan oluşmaktadır: Takip talebi, ödeme emri, takibin kesinleşmesi, haciz, satış ve paranın ödenmesi. Rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takipte ise bu aşamalar içerisinde haciz aşaması yoktur; zira, satılacak mal için hacze ihtiyaç olmayıp bu mal zaten baştan rehinle elde edilmiş bulunmaktadır.

¹⁷ Haciz, kesinleşmiş bir icra takibinin konusu olan belli bir para alacağının ödenmesini sağlamak için bu yolda talepte bulunan alacaklı lehine, söz konusu alacağı karşılayacak miktar ve değerdeki borçluya ait mal ve haklara, icra memuru tarafından hukuken el koyulmasıdır. Bkz. **Kuru, B.**: İcra ve İflas Hukuku, C. 1, 3. Baskı, İstanbul 1988, s. 616; Farklı bir tanım için bkz. **Üstündağ, S.**: İcra Hukukunun Esasları, 6. Bası, İstanbul 1995, s. 175; **Pekcantez, H./Atalay, O./Özkes, M.**: İcra ve İflas Hukuku, 3. Baskı, Ankara 2004, s.56.

¹⁸ Bkz. **Kuru, C.III**, s. 2397; **Yılmaz, m.** 1080.

¹⁹ Diğer rehin türlerinde, rehin konusu mal menkul ise alacaklıda bulunduğundan, gayrimenkul ise, kaçırılması söz konusu olamayacağından, icra memurunun rehin konusu mal üzerinde fiili hakimiyet kurmasında bir zorluk bulunmadığı genel kabul gördüğünden, bu takip usulünde haciz safhasına ihtiyaç bulunmamaktadır.

²⁰ Ancak bu çözüm yollarının çoğu takipten sonra ortaya çıkan sorunlarla ilgilidir.

C. İPOTEKLİ ALACAKLININ KORUNMASI GEREKTİĞİ SORUNUNA ÖNERİLEN ÇÖZÜMLERİN UYGULANABİLİRLİĞİ

İpotek alacaklısı, alacağını tahsil etmek amacıyla, rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip yaptığında, merhun, borçlunun (Donatanın) yedinde bulunmaktadır. Anılan takibin kesinleşmesinden²¹ önce icra memurunun, bu merhun üzerinde tedbirler alması söz konusu olamaz. İcra dairesi ancak, satış talebinde bulunulması üzerine geminin idaresi ve işletilmesi ile ilgili tedbirleri alabilir; daha önceki safhada buna yetkisi yoktur²². Muacceliyet tarihi ile icra memurunun tedbirleri alabileceği tarihler arasında özellikle geminin yurt dışına çıkarılması veya kaçırılması söz konusu olabilir. Bu durum ise, ipotek alacaklısı bakımından, alacağın tahsil edilememesi veya tahsilinin güçleşmesi anlamına gelir. Çünkü, alacağın tahsil edilebilmesi, geminin icra vasıtasıyla satılması şartına; bu satışın gerçekleşmesi ise, icra memurunun gemi üzerinde fiili hakimiyet kurmasına bağlıdır. İfade edildiği üzere bunların gerçekleşmemiş olması, ipotekli alacaklının hakkının tehlikeye girmesine neden olacaktır. Keza takip başlamadan önce de (alacak muaccel olmadan) aynı tehlikeler söz konusu olabilir.

Kalpsüz, bu durumda, HUMK m. 103'e göre, ihtiyati tedbir alınarak, tehlikenin bertaraf edilebileceğini ifade etmiştir²³. Dava açılmadan ihtiyati tedbir talep edilmişse, bu durumda Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 109. maddesine göre on gün içinde esas hakkında dava açılması gerekmektedir. Bu durumda şu soru akla gelmektedir: Nasıl bir dava açılmalı ve bu davada ne talep edilmelidir? Takip konusu alacak ve ipoteğin varlığı hakkında taraflar arasında bir ihtilaf bulunmadığı gibi borçlu takibe itiraz etmeyerek, zımnen de olsa, alacağın ve ipoteğin varlığına itiraz etmemiş de olabilir. Bu durumda açılacak davanın konusu hakkında sorunlar ortaya çıkacaktır. Diğer yandan, alacaklının amacı, ödenmemiş bir para alacağın tahsilinin teminat altına almaktır. Para alacaklarını teminat altına almak için öngörülen geçici himaye tedbiri ise İcra ve İflâs Kanununun 257. maddesi ve devamında

²¹ Cebri icraya devam edilebilmesi ilamsız takiplerde borca itiraz edilmemiş, ilamlı takiplerde ise icra emrindeki ödeme süresinin geçmiş olmasına bağlıdır (İİK m. 60/2/5. bent, 150/h, 37)

²² **Kalpsüz**, s. 154.

²³ **Kalpsüz**, s. 154-155.

düzenlenmiş olan “İhtiyati Haciz” kurumudur²⁴. Para alacakları için geçici hukuki koruma olarak ihtiyati haciz talep edilmesi söz konusu olup, ihtiyati tedbir istenemez. İhtiyati haciz, para alacağı bakımından alacaklıya, tehlikede olan takip yolunun sonucunun güvence altına alınmasını sağlar.

Akıncı, Çetingil ve Tekil ise, İcra ve İflâs Kanununun 257 ve 45. maddesinde yapılan düzenlemenin emredici nitelikte olmadığını, bunun sonucu olarak da aksinin kararlaştırılabileceğini belirtmişlerdir. Yazarlara göre, alacaklının, ipotek hakkı mevcut olmasına rağmen ihtiyati haciz isteyebileceğini şart olarak sözleşmeye koymak suretiyle ortaya çıkan sakıncalar önenebilecektir²⁵. Yazarların bu görüşüne rağmen, İcra Hukuku doktrininde İcra ve İflâs Kanununun 257 ve 45. maddesi hükümlerinin emredici nitelikte olup olmadığı tartışmalıdır. Ancak ağırlıklı olarak hükmün emredici olduğu kabul edilmektedir²⁶. Bu durumda konumuz açısından İcra ve İflâs Kanunu’nun 257. maddesindeki düzenlememin emredici nitelikte olduğu kabul edildiğinde, ilgililerin kendi iradeleriyle bu hükmün uygulamasını bertaraf etmesi²⁷ söz konusu olamayacağından, sorun çözülmüş olmayacaktır²⁸. Ayrıca, her zaman bu konuda sözleşme de yapılmamış olabilir; bu durumda ise, belirtilen sakınca yine kendini gösterecektir.

²⁴ **Özekes**, s. 60; **Üstündağ**, s. 478; **Muşul**, s. 1053; **Pekcanitez/Atalay/Özekes**, s. 133.

²⁵ **Akıncı**, s. 141; **Çetingil**, s. 8; Aksine sözleşme geçerlidir ifadesi ile Tekil’in bu fikre katıldığı kabul edilmiştir. Bkz. **Tekil**, s. 125.

²⁶ **Kuru**, C.III, s. 2382; **Özekes**, s. 126; **Yılmaz**, s. 1079; **İpekçi**, N.: İhtiyati Haciz ve Hacze İştirak, s. 20-21; **Akyazan**, S.: İhtiyati Hacizler ve Hacze İştirak Dereceleri, İstanbul 1958, s. 11-12; **Berkin**, s. 23-25; **Kuru**, B./**Arslan**, R./**Yılmaz**, E.: İcra ve İflâs Hukuku, 17. Baskı, Ankara 2004, s. 462; **Pekcanitez/Atalay/Özekes**, s. 121, 133-134; **Üstündağ** ve **Muşul** ise emredici nitelikte olmadığını belirtmektedirler (Bkz. **Üstündağ**, s. 7, 369; **Muşul**, s. 846).

²⁷ Emredici hukuk kuralları, kanunda yazılı ve uygulanmaları zorunlu olan; bir başka deyişle ilgililerin kendi iradeleriyle uygulanmaları bertaraf edilemeyen kurallardır. Bkz. **Edis**, S.: Medeni Hukuka Giriş ve Başlangıç Hükümleri, 4. Basıdan Tıpkı Basım, Ankara 1993, s. 155.

²⁸ Biz bu tartışmaya girmemekle birlikte, alacaklının, ipotek hakkı mevcut olmasına rağmen ihtiyati haciz isteyebileceğine ilişkin sözleşme hükmünün içeriğine bakılarak sonuca gidilmesi gerektiğini belirtmek istiyoruz. Buna göre, hükmün içeriği, *sadece rehin konusu olan geminin ihtiyati haczine imkan veriyorsa* bu hüküm geçerlidir. Çünkü bu şart İİK m. 45 ve 257’yi ihlal edici nitelikte değildir. İcra ve İflâs Kanunu’nun 257. maddesinde düzenlenen rehinle temin edilmemiş şartı emredicilik karakterini 45. maddesinde düzenlenen, alacağı rehinle temin edilen bir alacaklının önce rehne başvurması, zorunluluğundan almaktadır. Rehin varken ihtiyati haciz kararı alınması, bu kararın rehin konusu

Doğrucu ise, menkul ve gayrimenkul rehnine ilişkin ortak (müşterek) hükümler başlığı altında konuyu incelemiş ve aynen “*Alacaklı, elindeki belgelere göre ilamsız takip yapmak zorunda ise ve merhun gemi veya yüke el koymak istiyorsa, takipten önceki ihtiyati haciz kararı alması gerekir.*”²⁹ ifadesine yer vererek, ihtiyati haciz kararı alınması gerektiğini belirtmiş, ancak, bu kararın hangi şartlar altında alınabileceğine ilişkin her hangi bir açıklama yapmamıştır.

Açıklanan nedenlerle, ipotekli alacaklının bir korumaya ihtiyacı olduğu açık olmakla birlikte, bu korumanın nasıl gerçekleştirileceğinin tespiti gerekliliği bulunmaktadır. Aynı özellikleri taşıyan, ticari işletme rehninde rehin alacaklısına (m. 14/3), gemi alacağı hakkında gemi alacaklısına (TTK m. 1242) ve deniz ödücü alacaklısına (TTK m. 1171/2) özel düzenlemelerle ihtiyati haciz imkânı tanınmıştır. Bu durumda akla şu soru gelmektedir: Menfaatler dengesine bakıldığında birbirinden farklı olmayan bu durumlarda Kanun koyucunun acaba bir ayırım yaptığı söylenebilir mi?

Kanaatimizce bu soruya verilecek cevap olumsuzdur. Başka bir ifade ile bir ayırım yapılmamıştır. Çünkü, Kanun koyucu TTK m. 909/2’de, “*Malikin gemiye işletme tarzı neticesi olarak ipoteğin sağladığı teminatı tehlikeye koyacak surette gemi veya tesisatının kötüleşmesinden veya ipotekli alacaklının haklarının başkaca tehlikeye girmesinden endişe olunur yahut üçüncü şahıslar tarafından vukubulacak bu gibi müdahale veya sair tahribata karşı malik lüzumlu tedbirleri almazsa, alacaklının talebi üzerine mahkeme tehlikenin önlenmesi için gerekli tedbirlerin alınmasına karar verir;*

maldan başka şeylerde uygulanması anlamına geldiğinden, bu düzenleme ile alacaklının kendi lehine verilmiş rehin hakkından doğan öncelik ve üstünlüğünün yanısıra, borçlunun diğer mallarına haciz de koyarak, alacağını iki kez teminat altına alarak borçlunun aleyhine bir durum yaratılmamasının önüne geçilmek istenmektedir. Sözleşme hükmüne göre alınacak ihtiyati haciz rehin konusu gemi üzerinde uygulanacağından, borçlunun diğer malvarlığına gidilemeyeceğinden, borçlunun aleyhine bir sonuç ortaya çıkmaz. (Paralellik için bkz. Ticari İşletme Rehni Kanunu m. 14/3, TTK m. 1242/2, b.1 ve İİK m. 257/4, TTK m. 1171). İkinci olarak, alınacak ihtiyati haciz başlamış bir takip için söz konusu ise İcra ve İflas Kanunu’nun 45. maddesindeki kurala uyulup uyulmadığının, ihtiyati haczi veren mahkemece (İİK m. 265), şayet ihtiyati haciz kararı takipten önce alınmışsa, tamamlayıcı merasimin ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla yapılması zorunluluğuna uyulması, icra memurunun ve icra mahkemesinin denetimine açık olduğundan borçlunun aleyhine bir sonuç doğurmayacaktır. Ayrıca, diğer alacaklıların da bu ihtiyati haciz kararından dolayı menfaatleri zedelenmiş de değildir. Çünkü, gemi üzerinde alacaklının zaten bir ipoteği bulunmaktadır ve bu ipotek paraya çevrilmiştir.

²⁹ **Doğrucu**, s. 247.

mahkeme başka tedbirleri کافی görmezse alacaklının derhal ipoteği paraya çevirebilmesine karar verir.” hükmüne yer vererek, diğerlerinde olduğu gibi alacağı gemi ipoteği ile teminat altına alınmış alacaklı için de özel bir düzenleme yapmıştır³⁰.

Anılan hüküm, Alman Müsaccel Gemiler ve İnşa Halindeki Gemiler Üzerinde Haklar Kanunu (Gesetz über Rechte an eingetragenen Schiffen und Schiffsbauwerken³¹)’ndan alınmış olmasına rağmen “...*ipotekli alacaklının haklarının başkaca tehlikeye girmesinden endişe olunur...*” hükmü mehzaz kanunda bulunmamaktadır³². Bu hükmün konulmasındaki amaç, geminin maddi bakımdan kıymetinin azaltılmamasına rağmen, ipotekli alacaklının hakkının başkaca tehlikeye sokulabilmesine karşı tedbir alınabilmesidir³³.

Konuyla ilgili eserlerde³⁴, Türk Ticaret Kanunu’nun 909/2. maddesi, alacak muaccel olmadan önce başvurulacak bir imkân olarak görüldüğünden, alacak muaccel olduktan sonra bu hükme başvurulamayacağı izlenimi doğmaktadır. Bu madde içeriğine bakıldığında alacağın muaccel olup olmadığı ayırımı açıkça yapılmış olmamakla birlikte, “...*, alacaklı derhal ipoteği paraya çevirme hakkını elde eder (Fıkra 1) ve ... derhal ipoteğin*

³⁰ Bu düzenleme, gemi ipoteğinin paraya çevrilmesinde, gayrimenkul ipoteğinden farklı olarak düzenlenmiş bulunan bir noktadır. Bkz. **Gürdoğan**, B.: Türk-İsviçre İcra ve İflas hukukunda Rehin Paraya Çevrilmesi, Ankara 1967, s. 58, dipnot 223; **Kalpsüz**, s. 153.

³¹ Metin için bkz. **Schaps, G./Abraham, H. J.**: Das deutsche Seerecht, Dritter Band, Berlin 1964, s. S. 509 vd.

³² “...Tasasının ikinci fıkrası almanca aslında olduğu gibi ipotekli alacaklının himayesi için malikin müdahalesi, yani gemiyi işletme tarzı neticesi olarak gemi veya tesisatının kötüleşmesini şart kılmaktadır. Halbuki malik işletme tarzı ile gemi ve tesisatının maddi bakımından kıymetini azaltmaksızın da ipotekli alacaklının haklarını tehlikeye koyabilir. Nitekim gemi de kaçak eşya taşıyarak müsadere tehlikesini artırması veyahut mali durumu zayıf bir gemi işletme müteahhidine kiraya vermesi ve bu surette ipoteğe tekaddüm edecek gemi alacaklarının artmasına sebebiyet vermesi gibi haller buna misal teşkil eder. Anglo-Sakson hukuku bu gibi hallerde ipotekli alacaklıyı himaye eylediği halde mehzamız Alman Kanunu (§ 39, fıkra 2) BGB’nin gayri menkule müteallik hükümlerinin fazlaca tesiri altına kaldığından bu himayeyi tam olarak sağlayamamıştır. İpotekli alacaklıyı Anglo-Sakson hukukuna uygun olarak bu bakımdan da himaye maksadı ile maddeye ‘veya ipotekli alacaklının haklarının başkaca tehlikeye girmesinden’ kaydı ilave edilmiştir.” Bkz. Türk Ticaret Kanunu Layihası Hakkında Adliye Encümeni Mazbatası, **Kalpsüz**, s. 136; **Can, M.**: Deniz Ticareti Hukuku, C. I, Ankara 2000, s. 143-144.

³³ **Akıncı**, s. 126.

³⁴ **Akıncı**, s. 120 vd.; **Kalpsüz**, s. 124 vd.; **Çağa/Kender**, C.I, s. 109-110.

paraya çevrilmesine karar verir (Fıkra 2)” ifadelerinden bir bakıma alacak muaccel olmadan alınacak tedbirleri kapsadığı sonucu çıkmaktadır. Ancak, dikkat edildiğinde bu ifadelerin bir zaman sınırlamasını değil, bir sonucu ifade ettiği görülecektir.

Ayrıca, Türk Ticaret Kanunu’nun 1474. maddesine göre madde başlıkları metne dahildir. Türk Ticaret Kanunu’nun 909. maddesinin başlığı “*Gemi Değerinin Düşmesine Karşı Tedbirler*” dir ve bu madde alacak ister muaccel olsun ister olmasının bir zaman sınırlaması getirmiş değildir³⁵. TTK m. 909’a göre alınacak tedbirler, ipotek hakkı var olduğu sürece söz konusu olabilecektir. Şayet ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takip yapılmışsa takibin kesinleşmesine kadar tedbir alınabilir. Takip kesinleştikten sonra bu tür yetkileri kullanmak artık icra memuruna aittir.

D. TTK m. 909/2’DE DÜZENLENEN TEDBİRİN NİTELİĞİ

Türk Ticaret Kanunu m. 909/2’de, “...*ipotekli alacaklıının haklarının başkaca tehlikeye girmesinden endişe olunur... sa, alacaklıının talebi üzerine mahkeme tehlikenin önlenmesi için gerekli tedbirlerin alınmasına karar verir*” hükmü maddi hukukun verdiği bir haktır. Ancak bu durumda maddi hukukun verdiği bu hakkın, yargılama hukuku bakımından nasıl yerine getirileceği sorunu ortaya çıkmaktadır. Medeni yargılamanın amacı maddi hukuktan kaynaklanan sübjektif hakların tanınması ve korunmasıdır³⁶. Hukuki korumanın gerçek ve somut anlamda gerçekleştirilmesi ise, maddi hukuk tarafından tanınan hakların ihlali halinde gerekli tedbirlerin alınıp uygulanmasına bağlı bulunmaktadır. Başka bir ifade ile maddi hukuk tarafından tanınan bir hak, usulî hükümler çerçevesinde kullanılabilir. Burada dikkat edilmesi gereken en önemli husus, tedbir olarak ifade edilen bu durumun, bir geçici hukuki koruma olup olmadığıdır.

Geçici hukuki koruma, somut olarak doğrudan maddi hukuka ilişkin hakkın gerçekleştirilmesine, elde edilmesine hizmet etmemekle birlikte, asıl yargılamada verilen hükmün gerçekleştirilmesi yolunu açık tutarak, etkili bir

³⁵ **Can**, s. 142 vd. **Can** ise, muaccel olup olmadığına dair bir ayırım yapmadan, konuyu, “*İpotekli Geminin Değerinin Düşmesine Karşı Tedbir Almak*” başlığı altında işlemiştir. Kalpsüz’de, TTK m. 909 ayrıca “*İpoteği Derhal Paraya Çevirtme Hakkı*” başlığı altında tekrar değerlendirmiştir. Bkz. **Kalpsüz**, s. 152-153.

³⁶ **Özekes**, s. 33.

hukuki koruma garantisi sağlar³⁷. Farklı adlar altında belirtilmiş olsalar da bazı hukuki korumalar, nitelikleri ve amaçları itibariyle geçici bir hukuki korumadır.

TTK m. 909/2'deki düzenleme de geçici bir hukuki korumadır³⁸. Çünkü, ipotekli alacaklının, maddi hukuka ilişkin olan alacak hakkının doğrudan elde edilmesine hizmet etmemekte, başlatılan veya ileride başlatılacak takibin tahsil ile sonuçlandırılması yolunu açık tutarak, alacaklının alacağının elde etmesine etkili bir hukuki koruma sağlamaktadır.

Donatanın, ipoteğin sağladığı hakkı akamete uğratmak için gemiyi yurt dışına çıkartması veya yurt içinde her hangi bir yere götürmesi imkân dahilindedir. Özellikle karşı tarafın (Donatan) ulaşılacak istenen sonucu bertaraf etmek için girişeceği davranışlar sebebiyle yargılamanın (takibin) sonunda her hangi bir şey elde edilmesi mümkün olmayabilir. Bu durumda yapılan yargılama ve davacının talebi boşa gitmiş olacak, dava kazanılsa, takip başarı ile sonuçlansa dahi "müddeabih" kaybedilecektir³⁹. Türk Ticaret Kanunu m. 909/2'ye göre alınacak tedbir ile ipotekli alacaklının hakkının tehlikeye girmesi önlenemez, başka bir ifade ile yapılmış veya ileride yapılacak takibin başarı ile sonuçlanmasına hizmet edilmiş olunacaktır. Böylece, ipotekli alacaklının temel hakkı olan, ipoteğin paraya çevrilmesini talep etme ve satış bedelinden alacağını tahsil etme imkânı korunmuş olur.

Diğer taraftan, burada alınacak ihtiyati haciz, sadece ipotek konusu olan gemi üzerinde uygulanabilir. Kural olarak, İcra ve İflâs Kanunu'nun 257/1. maddesine göre, ihtiyati haczin borçlunun hangi malvarlığı üzerinde uygulanacağı konusunda alacaklının bir çok imkânı vardır ve bu konuda icra hukukundan kaynaklanan sınırlamalar dışında bir sınırlamadan söz edilemez⁴⁰. Bir başka ifade ile, İhtiyaten haczedilen mallar ile alacak arasında bir bağlantının varlığı gerekli ve zorunlu değildir. İcra ve İflâs Kanunu'ndaki bu genel kuralın tek istisnasını, İcra ve İflâs Kanunu'nun 281/2. maddesine göre tasarrufun iptali davasında alınan ihtiyati haciz oluşturmaktadır. Bu açıdan bakıldığında TTK m. 909/2'ye göre alınacak ihtiyati haciz, bir bakıma İcra ve İflâs Kanunu'nun 281/2. maddesinde düzenlenen ihtiyati hacze benzemek-

³⁷ Özekes, s. 39; Yılmaz, s. 32.

³⁸ Geçici hukuki koruma tedbirlerinin ortak özellikleri için bkz. Yılmaz, s. 35-38.

³⁹ Özekes, s. 36.

⁴⁰ Alacaklı, borçlunun yedinde veya üçüncü şahısta olan taşınır ve taşınmaz mallarını ve alacaklarıyla diğer haklarını ihtiyaten haczettirebilir (İK m. 257/1).

tedir. İİK m. 281/2'ye göre, “*Hâkim, iptale tâbi tasarrufların konusu olan mallar hakkında alacaklının talebi üzerine ihtiyati haciz kararı verebilir.*” Bu iptal davası ile ilgili olarak istenecek ihtiyati haczin diğer ihtiyati hacizlerden farkı, sadece iptale tâbi tasarrufun konusu olan mala yönelik olmasıdır⁴¹. Sonuç olarak, her ne kadar, bu çalışmanın konusu olan ihtiyati haciz, borçlunun tüm malvarlığı üzerinde değil, sadece belirli bir mal varlığı üzerinde (gemi) uygulandığı için genel kurala aykırı gibi görünmekte ise de, özellikle tasarrufun iptali davasında düzenlenen ihtiyati haciz de dikkate alındığında, burada da özel bir ihtiyati haczin söz konusu olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

E. GEÇİCİ HUKUKİ KORUMA OLAN İHTİYATİ HACİZ, TTK m. 909/2'DE DÜZENLENEN TEDBİR KAPSAMINDA KABUL EDİLEBİLİR Mİ?

Yargılama hukuku, maddi hukuka ilişkin hakkın niteliğine uygun düşen geçici hukuki koruma tedbirlerini düzenlemiştir. Bu çerçevede para alacaklarına ilişkin takibin sonucunun korunması için de ihtiyati haciz kurumu kabul edilmiştir. En geniş anlamı ile ve bütün bir müessese olarak ihtiyati haciz geçici hukuki koruma niteliğindedir⁴². İhtiyati haciz, ağırlıklı olarak takip hukuku içinde yer alan, mevcut veya müstakbel takibi güvence altına almayı amaçlayan bir müessesedir; ancak bizatihi alacağı tahsile yönelik icra takibi değildir⁴³. Bu özelliği ile ihtiyati haciz, haciz gibi salt bir takip hukuku müessesesi değildir. Çünkü, ihtiyati haciz, ancak mahkemede karar verildikten sonra (İİK m. 258) icra edilebilir (İİK m. 261). Yani, ancak mahkeme tarafından yürütülen bir yargılama sonucu ihtiyati haciz kararı verilebilir ve uygulanabilir⁴⁴. İhtiyati hacizde olduğu gibi TTK m. 909/2'deki tedbire karar verecek olan makam da mahkemedir. Dolayısıyla bu açıdan da bakıldığında ihtiyati haciz kararı verilmesinde herhangi bir sakınca bulunmamaktadır.

İİK m. 257/1 ve 2'deki şartlarının gerçekleşmesi, TTK m. 909/2'ye göre, *ipotekli alacaklının haklarının tehlikeye girmesinden* farklı bir anlam taşımamaktadır. Bir başka ifade ile İİK m. 257/1 ve 2'deki şartlar ipotekli

⁴¹ Özkes, s. 167.

⁴² Üstündağ, İhtiyati Tedbirler, s. 5; Özkes, s. 41; Yılmaz, s. 1078; Pekcanitez/Atalay/Özkes, s. 134.

⁴³ Özkes, s. 45-46.

⁴⁴ Özkes, s. 46; Muşul, s. 1068; Pekcanitez/Atalay/Özkes, s. 135.

alacaklının hakkının tehlikeye girmesine neden olan olayların bazılarını belirtmiş durumdadır. Türk Ticaret Kanunu'nun 909/2. maddesi hem maddi kötüleşmeyi hem de hukuki kötüleşmeyi birlikte düzenlemektedir⁴⁵. TTK m. 909/2'ye göre, gemi, tesisat ve teferruatında meydana gelen maddi değişikliğin yanında, ipotekli alacaklının hukuki durumuna ilişkin kötüleşmeler de bu kapsam dahilindedir⁴⁶. Bu durumda içerik açısından daha kapsamlı olan TTK'nun 909/2. maddesine göre, çoğu kapsayan azı da kapsar kuralı gereğince, mahkeme, ihtiyati haciz kararı verebilir.

Dolayısıyla bu açıdan bakıldığında, TTK m. 909/2'ye göre verilecek tedbirin amacı ile bu tedbiri verecek makam bakımından bir ayniyet de söz konusudur.

F. İPOTEKLİ ALACAKLININ İHTİYATİ HACİZ TALEP ETMESİ TTK 909. MADDESİ İLE BİRLİKTE DEĞERLENDİRİLDİĞİNDE İİK 45 ve 257. MADDELERİNE AYKIRILIK TEŞKİL ETMEZ

İhtiyati haczin sağladığı hukuki korumanın amacı, alacaklının nihai tatminine yönelik olmayıp, bu tatmini mümkün kılmak ve bu yolu açık tutmaktır. Yani, ihtiyati haciz bizzat ihtilafı alacağın elde edilmesi yolunu açık tutmayı sağlayan bir geçici hukuki koruma olup, nihai bir hukuki koruma değildir; alacağın tahsiline giden yolu açık bulundurarak, takibin başarı ile sonuçlanmasına, alacaklının, alacağına kavuşmasına hizmet etmektedir⁴⁷.

Ayrıca, ihtiyati hacizle borçlunun mevcut veya müstakbel takibi başarısız kılmaya yönelik davranışlarına engel olunmaya çalışılarak, zararlı bir sonucu bertaraf etmek esas alınmıştır. Yani ihtiyati haczin geçici nitelikte koruyucu bir fonksiyonu bulunmaktadır⁴⁸. Buradan hareketle, ihtiyati hacizde amaç, alacaklıyı tatmin etmek veya bizzat alacağın kendisini korumak değil, asıl alacağı konu edinen yolun (takip veya dava yolunun) amacına ulaşmasını

⁴⁵ İpotekli taşınmazın değerinin korunmasına dair hükümlere bakıldığında bu hükümlerin (TMK m. 865-867) sadece maddi kötüleşmeleri kapsadığı görülecektir. Bu konuda bkz. **Oğuzman/Seliçi**, s. 695-697; Bu gemi ipoteğinin farklarından birisidir. Bkz. **KALPSÜZ**, s. 153.

⁴⁶ **Akıncı**, s. 125-126; **Kalpsüz**, s. 136; **Eriş**, G.: Türk Ticaret Kanunu, Üçüncü Cilt Deniz Ticareti ve Sigorta, Ankara 1990, s. 210-211.

⁴⁷ **Özekes**, s. 13.

⁴⁸ **Özekes**, s. 14.

sağlamak, sonucunu korumak, bu yolu teminat altına almaktır. Bu yönüyle geçici hukuki korumalar doğrudan alacaklının malvarlığı durumunu olduğundan daha iyi bir hale getirmeyi amaçlamayıp, onun mevcut durumdan daha kötü bir hale gelmesine engel olmaya çalışmaktadır.

TTK m. 909/2 açısından bakıldığında buradaki amaç ile ihtiyati hacizdeki amaç aynıdır. TTK m. 909/2'de düzenlenen tedbirin amacı da, ipotekli alacaklının, alacak hakkını korumaya çalışmak, alacağı konu edinen yolun (takip veya dava yolunun) ileride amacına ulaşmasını sağlamak, sonucunu korumak, bu yolu teminat altına almaktır. Çünkü, daha önce de ifade edildiği üzere, ipoteğin sağladığı teminat, alacağın vadesinde ödenmesini sağlamaya yöneliktir. Borçlu vadesinde borcunu ödemediğinde, alacaklı ipoteği paraya çevirerek, alacağını tahsil yoluna gidecektir. Bu takibin başarı ile sonuçlanabilmesi, geminin icra vasıtasıyla satılması şartına, bu satışın gerçekleşmesi ise icra memurunun gemi üzerinde fiili hakimiyet kurmasına, ipotekli gemi üzerinde icra memurunun fiili hakimiyet kurması ise takibin kesinleşmesine bağlıdır. Oysa, takip kesinleşinceye kadar gemi üzerinde fiili hakimiyet kurma imkânı ortadan kalkmış olabilir. Bu nedenle takip kesinleşmeden önce de gemi üzerinde fiili hakimiyet kurulması ihtiyacı ortaya çıkabilir.

Yukarıda yapılan açıklamalar çerçevesinde, TTK m.909/2'ye göre hâkimin, bu gerekli tedbirlerden birisi olarak ihtiyati haciz kararı vermesinde herhangi bir sakınca bulunmamaktadır. Bizatihi alınması ve uygulanması gereken ilk geçici hukuki koruma (tedbir) ihtiyati haciz olmalıdır. Bunun açıklanan bir çok temel nedeni bulunmaktadır.

İlk olarak alınan karar bir geçici hukuki koruma kararı olduğu için tamamlayıcı merasime ihtiyaç vardır. Burada ise, tamamlayıcı merasim konusunda bir problem çıkmayacaktır. Gemi ipoteği fer'i nitelikte bir hak olduğundan, bir alacak hakkının varlığı zorunludur⁴⁹. İşte bu alacak vadesinde de ödenmemiş olduğundan, bu alacağa ilişkin olarak tamamlayıcı merasim ipoteğin paraya çevrilmesi yolu olacağından her hangi bir sorun ortaya çıkmayacaktır. Diğer taraftan borçlu aleyhine ipoteğin paraya çevrilmesine ilişkin takip başlatılmış ise, bu durumda da takip kesinleşinceye kadar satış işlemlerine başlanamayacağından, bu aşamada da ihtiyati haciz kararına ihtiyaç duyulabilir. Ancak, başlatılmış bir takip bulunduğundan ihtiyati haciz kararı alındığında yeni bir tamamlayıcı merasime ihtiyaç yoktur.

⁴⁹ Akıncı, s. 32; Kalpsüz, s. 60.

İkinci olarak burada teminat altına alınması gereken hak bir alacak hakkıdır. Para alacağı hakkını teminat altına almaya yarayan geçici hukuki koruma ise, ihtiyati haciz müessesesidir. Bu nedenle de TTK m. 909/2'ye göre alınacak geçici hukuki korumanın (tedbirin) ihtiyati haciz olması, işin niteliğine de uygun düşmektedir.

Böylelikle tamamlayıcı merasim konusunda her hangi bir sorun da yaşanmamış olacak ve takipteki uyum da bozulmayacak; diğer taraftan gereksiz yere başka tedbir arayışına girme ihtiyacı da ortaya çıkmayacaktır.

Keza, İcra ve İflas Kanunu'nun 257. maddesinde düzenlenen rehinle temin edilmemiş olma şartı, emredicilik karakterini aynı Kanunun 45. maddesinde düzenlenen, alacağı rehinle temin edilen bir alacaklının önce rehne başvurması zorunluluğundan almaktadır. Bir başka ifade ile burada, alacaklının kendi lehine verilmiş rehin hakkından doğan öncelik ve üstünlüğünün yanısıra, borçlunun diğer mallarına da haciz koyarak alacağını iki kez teminat altına almaktan kaynaklanacak menfaat dengesini bozan sakınca önlenmeye çalışılmaktadır⁵⁰. Bu açıdan bakıldığında, incelediğimiz sorunda alınacak ihtiyati haciz kararının İcra ve İflas Kanunu'nun 45. maddesine aykırılığı da söz konusu değildir. Çünkü, burada, ihtiyati haciz kararı bizatihi rehin konusu olan şey (gemi) üzerinde uygulanmak için talep edilmekte ve borçlunun diğer malvarlığına gidilmediğinden borçlunun ve diğer alacaklıların aleyhine bir durum yaratılmamaktadır (paralellik için bkz. Ticari İşletme Rehni Kanunu m. 14/3, TTK m. 1242/2, b.1 ve İİK m. 257/4, TTK m. 1171).

Ayrıca, başlamış bir takip için ihtiyati haciz alınması söz konusu ise, İcra ve İflas Kanunu'nun 45. maddesi gereğince bu takibin ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takip olması zorunludur. Şayet ihtiyati haciz kararı takipten önce alınmışsa, bu durumda da tamamlayıcı merasimin ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Ayrıca, diğer alacaklıların da bu ihtiyati haciz kararından dolayı menfaatleri zedelenmiş olmayacaktır. Çünkü, gemi üzerinde alacaklının zaten bir ipoteği bulunmaktadır ve bu ipotek paraya çevrilmektedir. Yani, ihtiyati haciz uygulansa da uygulanmasa da borçlunun sadece belirli bir malvarlığı takibin konusunu oluşturmaktadır.

⁵⁰ Yılmaz, s. 1079.

G. İHTİYATİ HACZİN ŞARTLARI BAKIMINDAN DEĞERLENDİRME

İhtiyati haciz kararının verilmesindeki şartlar, alacağın vadesinin gelmiş ve gelmemiş olmasına göre, farklılık göstermektedir. İhtiyati haciz kararı verilebilmesi için, rehinle temin edilmemiş olması olumsuz şartından başka olumlu şart olarak para borcunun, muaccel olması⁵¹ yeterlidir. Bunun dışında her hangi bir şarta ihtiyaç yoktur. Müaccel alacaklarda ise, İİK m. 257/2'de aranan şartların gerçekleşmesi gerekir⁵².

Konuyu değerlendirirken bizde bu ayrımı dikkate alacağız.

1. İpotekli Alacağın Muaccel Olması Hali

İhtiyati haciz kararı alınmadığı takdirde gemi yurt dışına çıkabileceği gibi, işletmeye devam halinde yapacağı yolculuklarda yeni gemi alacakları⁵³ doğması da mümkündür. Ayrıca, gemi seferden alıkonulmadığı takdirde geminin batması da ihtimal dahilindedir. Bu nedenlerle, ipotekli alacaklının haklarının tehlikede olduğunun kabulü için, alacağın muaccel olmuş⁵⁴ ve ödenmemiş olması yeterlidir. Çünkü, ipotekli alacaklının en önemli hakkı, ipoteğin paraya çevrilmesini talep hakkıdır⁵⁵. Alacak muaccel hale gelmiş buna rağmen ödenmemiş ise, alacaklının alacağının tehlikede olduğu kabul edilir. Zira, dürüst bir borçlunun yapması gereken borç muaccel olduğunda

⁵¹ Her ne kadar İİK m. 257'de vade tabiri kullanılmış ise de bunun muacceliyet olarak anlaşılması gerekir. Bkz. **Özekes**, s. 132.

⁵² Bu konudaki açıklamalar için bkz. **Özekes**, s. 142 vd.

⁵³ Yeni gemi alacaklarının doğması, ipotekli alacaklının aleyhinedir. Çünkü, sıralamada ipotekten önce gelir (TTK m. 1257).

⁵⁴ İpotekle teminat altına alınmış alacaklarda çoğunlukla bir kesin vade kararlaştırılır. Kesin bir vade yoksa muacceliyet için ihbar şarttır. Muacceliyet için ihbarın gerekli olduğu hallerde ihbar kural olarak borçluya karşı yapılır. Ancak, borçlu ile gemi maliki aynı kişi değilse, muacceliyetin gemi ipoteği hakkında da hüküm ifade edebilmesi için ihbarın gemi malikine karşı yapılması gerekir. Gemi sicilinde malik olarak kayıtlı bulunan kişi, alacaklı bakımından malik sayılır (Bkz. TTK m. 912). Malik, alacaklıya memleket dahilinde ne bir ikametgah, ne de bir temsilci göstermemişse, sulh mahkemesi, alacaklının talebi üzerine, bir kayyım tayin eder. Alacaklı buna ihbarda bulunur. Malikin ikametgahının bilinmemesi veya alacaklının, kendi kusuru olmaksızın malikin kim olduğunu bilmemesi halinde de aynı hüküm tatbik olunur (TTK m. 913).

⁵⁵ **Akıncı**, s. 129; **Kalpsüz**, s. 141.

borcunu ödemektir. Bu ödeme yapılmamışsa alacaklının hakkı tehlikededir ve alacağını merhundan alabilmesi gerekir.

Bu hakkın sonuca ulaşabilmesi, icra memurunun merhun üzerinde fiili hakimiyet kurmasına bağlıdır. Bu fiili hakimiyetin kurulmasını engelleyen her hareket, ipotekli alacaklının haklarını tehlikeye sokacaktır. Dolayısıyla alacağın muaccel olması durumunda başkaca her hangi bir şarta gerek kalmadan TTK m. 909/2'ye göre mahkeme ihtiyati haciz kararı vermelidir.

2. İpotekli Alacağın Müeccel Olması

Kanun Koyucu TTK m. 909/2'de, "*Malikin gemiye işletme tarzı neticesi olarak ipoteğin sağladığı teminatı tehlikeye koyacak surette gemi veya tesisatının kötüleşmesinden veya ipotekli alacaklının haklarının başkaca tehlikeye girmesinden endişe olunur yahut üçüncü şahıslar tarafından vukubulacak bu gibi müdahale veya sair tahribata karşı malik lüzumlu tedbirleri almazsa, alacaklının talebi üzerine mahkeme tehlikenin önlenmesi için gerekli tedbirlerin alınmasına karar verir; mahkeme başka tedbirleri کافی görmezse alacaklının derhal ipoteği paraya çevirebilmesine karar verir.*" hükmüne yer vermiştir.

Alacaklının vadeden önce tedbir isteyebilmesi mahkemenin başka tedbirleri کافی görmemesine bağlıdır. Bu değerlendirmeden sonra mahkeme ipoteğin paraya çevrilmesine karar verebilir. Burada hâkime bir takdir yetkisi tanınmıştır. Hâkim bu takdir yetkisini kullanırken İcra ve İflâs Kanunu m. 257/2, b.2'deki düzenlemeden (yani, burada belirtilen alacağın elde edilmesini tehlikeye sokan davranışlar) yararlanabilir; ancak bu mutlak bağlayıcı değildir. Burada dikkate alınması gereken ölçüler daha farklı ve geniştir. Bu şartlar varsa hâkim, ipoteğin paraya çevrilmesine karar verebilir. Diğer yandan TTK m. 909/2 malikten bahsederken, İİK m. 257/2, b.2 borçludan bahsetmektedir. Üçüncü kişi lehine ipotek verildiği durumlarda, ipotekli geminin maliki ile borçlu farklı kişilerdir. Bu nedenle hâkim, İİK m. 257/2, b.2'deki şartların varlığını incelerken borçlunun davranışlarına değil, gemi malikinin davranışlarına bakmalıdır. Keza, gemiyi işleten ile malik de her zaman aynı kişi olmadığından (TTK m. 946/2), bu durumlarda gemiyi işleten (Gemi İşletme Müteahhidi) kişinin davranışları dikkate alınacaktır. Ancak, gemi işletme müteahhidi ipotekli alacaklı bakımından üçüncü kişi durumunda olduğundan, ilk önce gerekli tedbirleri alması için malike başvurulmuş olması gerekir. Bu başvuruya rağmen tedbir alınmamış ise ihtiyati haciz kararı verilmez.

İpoteğin paraya çevrilmesine karar vermenin anlamı, alacağın muaccel olmasına karar vermekle aynı sonucu doğurmakla birlikte; bu durum İİK m. 257/3'deki düzenlemeden daha geniş bir sonuç doğurur. Çünkü, İİK m. 257/3 gereğince borç yalnız borçlu bakımından muacceliyet kesbeder. Oysa, TTK m. 909/2'ye göre, hâkim ipoteğin derhal paraya çevrilmesine karar verdiğinde, borçlu ile ipotek veren farklı kişilerin olduğu durumlarda, ipotek veren malik bakımından da borç muaccel olacaktır. Zira, paraya çevrilecek mal üçüncü kişiye aittir.

H. İHTİYATİ HACZİN UYGULANMASINA İLİŞKİN ÖZELLİKLER

Gemi ipoteği ile teminat altına alınmış alacaklarda, borçlunun gemi üzerinde yapacağı hukuki tasarruflar, alacaklının ipotek hakkını etkilemez ise de, gemi üzerindeki fiili tasarruf imkânı malikte (borçlu) bulunduğundan, bu fiili tasarrufun alacaklının aleyhine kullanılması her zaman mümkündür⁵⁶. Alınacak ihtiyati haciz kararı ile alacaklının hakkını tehlikeye sokan bu fiili tasarrufların engellenmesi gerekir. Bu nedenle verilecek ihtiyati haciz kararının geminin hareketine engel olabilecek nitelikte olması zorunludur⁵⁷. Sadece, sicile şerh koyulması yönündeki bir karar tehlikeyi bertaraf edecek nitelikte değildir. Ayrıca konumuz açısından alacaklının sicile şerh niteliğindeki bir karara ihtiyacı da yoktur. Çünkü, ipotekli alacaklının ipoteği tescilli olduğundan, bu hakkı zedeleyici şekilde üçüncü kişilerin hak elde etmeleri söz konusu olamaz.

Sadece şerhle yetinen bir ihtiyati haczin kabulü, donatanın ipoteğin sağladığı hakkı akamete uğratmak için gemiyi yurt dışına çıkartması veya yurt içinde her hangi bir yere götürmesi durumunda (özellikle karşı tarafın (Donatan), ipotekli alacaklının her hangi bir şey elde etmesi mümkün olmayabilir. Bu durumda yapılan yargılama ve davacının (ipotekli alacaklının)

⁵⁶ Gemiye ihtiyati haczin uygulanmasına ilişkin özellikler için bkz. **Akinci**, s. 55 vd ; **Atamer**, K.: Gemilerin İhtiyati Hacinde Uygulanacak Hükümler ve Güncel Sorunlar, Deniz Hukuku Dergisi, Y.2, S.1, Mart 1997, s. 79-85.

⁵⁷ Geminin hareketine engel olabilecek kararlardan birisi seferden men kararıdır. Seferden men kararının uygulanmasına ilişkin detaylı bilgi için bkz. **Atamer**, K.: Gemilerin İhtiyati Hacinde, Seferden Men Önleminin Uygulanması, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. LV, S. 3 (1997), s. 279-337.

talebi boşa gitmiş olacak, dava kazanılsa, takip başarı ile sonuçlansa dahi “müddeabih” kaybedilecektir⁵⁸.

SONUÇ

Türk Ticaret Kanunu m. 909/2’de, “...*ipotekli alacaklının haklarının başkaca tehlikeye girmesinden endişe olunur.. sa, alacaklının talebi üzerine mahkeme tehlikenin önlenmesi için gerekli tedbirlerin alınmasına karar verir*” hükmü maddi hukukun verdiği bir haktır. Ancak bu durumda maddi hukukun verdiği bu hakkın, yargılama hukuku bakımından nasıl yerine getirileceği sorunu ortaya çıkmaktadır. Medeni yargılamanın amacı maddi hukuktan kaynaklanan sübjektif hakların tanınması ve korunmasıdır. Hukuki korumanın gerçek ve somut anlamda gerçekleştirilmesi ise, maddi hukuk tarafından tanınan hakların ihlâli halinde gerekli tedbirlerin tam ve etkili şekilde alınıp uygulanmasına bağlı bulunmaktadır. Yargılama hukukları, maddi hukuka ilişkin hakkın niteliğine uygun düşen geçici hukuki koruma önlemleri düzenlemiştir. Bu çerçevede para alacaklarına ilişkin takibin sonucunun korunması için ihtiyati haciz müessesesi kabul edilmiş bulunmaktadır.

Gemi ipoteği fer’i nitelikte bir haktır. Bu özelliği gereği varlığı alacak hakkına bağlıdır. Bu nedenle Türk Ticaret Kanunu’nun 909/2. maddesine göre alınacak tedbirin, ihtiyati haciz müessesesi yoluyla alınması ve yerine getirilmesi işin niteliği gereğidir. Bir başka ifade ile maddi hukuk tarafından tanınan bu hak, ihtiyati hacze ilişkin hükümler çerçevesinde kullanılabilir. Çünkü, yukarıdaki açıklamalar çerçevesinde İİK m. 257/1 ve 2, b.2’deki şartlarının gerçekleşmesi, TTK m. 909/2’ye göre, ipotekli alacaklının haklarının tehlikeye girmesinden farklı bir anlam taşımamaktadır. İİK m. 257/1 ve 2, b.2’deki şartlar ipotekli alacaklının hakkının tehlikeye girmesine neden olan olaylardan sadece bazılarıdır. TTK m. 909/2’nin kapsamı İİK m. 257/1 ve 2, b. 2’den daha geniştir. Bu durumda çoğu kapsayan azı da kapsar, kuralı gereğince, mahkemenin TTK m. 909/2’ye göre, alacağı tedbirlerden birisinin ihtiyati haciz olmasında ve ihtiyati hacze ilişkin prosedürün uygulanmasında herhangi bir mahsur bulunmamaktadır.

Ayrıca, İcra ve İflas Kanunu’nun 257. maddesinde düzenlenen rehinle temin edilmemiş şartı emredicilik karakterini 45. maddesinde düzenlenen, alacağı rehinle temin edilen bir alacaklının önce rehne başvurması,

⁵⁸ Özkes, s. 36.

zorunluluğundan almaktadır. Rehin varken ihtiyati haciz kararı alınması, bu kararın rehin konusu maldan başka şeylerde uygulanması anlamına geldiğinden, bu düzenleme ile alacaklının kendi lehine verilmiş rehin hakkından doğan öncelik ve üstünlüğünün yanısıra, borçlunun diğer mallarına haciz de koyarak, alacağını iki kez teminat altına alarak borçlunun aleyhine bir durum yaratılmasının önüne geçilmek istenmektedir. Konumuz açısından ise, ihtiyati haciz kararı bizatihi rehin konusu olan şey (gemi) üzerinde uygulanmak için talep edilmekte ve diğer malvarlığına gidilmediğinden borçlunun ve diğer alacaklıların aleyhine bir durum yaratılmamaktadır.

Keza, bu açıdan bakıldığında çalışmanın konusu olan ihtiyati haciz, borçlunun tüm malvarlığı üzerinde değil; sadece belirli bir mal varlığı üzerinde (gemi) uygulandığı için genel kurala aykırı gibi görünmekte ise de, özellikle tasarrufun iptali davasında düzenlenen ihtiyati haciz (İİK m. 281/2) de dikkate alındığında, burada da özel bir ihtiyati haciz durumunun söz konusu olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

B i b l i y o g r a f y a

- Akncı, S.:** Türk Hukukunda Gemi İpoteki, Ankara 1958.
- Akyazan, S.:** İhtiyati Hacizler ve Hacze İştirak Dereceleri, İstanbul 1958.
- Atamer, K.:** Gemilerin İhtiyati Haczinde Uygulanacak Hükümler ve Güncel Sorunlar, Deniz Hukuku Dergisi, Y.2, S.1, Mart 1997, s. 79-85.
- Atamer, K.:** Gemilerin İhtiyati Haczinde, Seferden Men Önleminin Uygulanması, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. LV, S. 3 (1997), s. 279-337.
- Berkin, N. M.:** İhtiyati Haciz, İstanbul 1962.
- Can, M.:** Deniz Ticareti Hukuku, C. I, Ankara 2000.
- Çağa, T./Kender, R.:** Deniz Ticareti Hukuku III, 3. Baskı, İstanbul 1997.
- Çağa, T./Kender, R.:** Deniz Ticareti Hukuku, C. I, 11. Baskı, İstanbul 2000.
- Çetingil, E. A.:** Mukayeseli Hukuk Açısından Gemilerin İhtiyati Haczi, İstanbul 1972.
- Doğanay, İ.:** Türk Ticaret Kanunu Şerhi, C. III, 4. Bası, İstanbul 2004.
- Doğrucu, M.:** Deniz Taşımacılığında Kanuni Rehin Hakkı, İstanbul 1997.
- Edis, S.:** Medeni Hukuka Giriş ve Başlangıç Hükümleri, 4. Basıdan Tıpkı Basım, Ankara 1993.
- Ekşi, N.:** Yabancı Gemilerin İhtiyati Haczi, İstanbul 2000.
- Eriş, G.:** Türk Ticaret Kanunu, Üçüncü Cilt Deniz Ticareti ve Sigorta, Ankara 1990.
- Ertaş, Ş.:** Eşya Hukuku, 3. Bası, Ankara İzmir 1997.
- Göknil, M. N.:** Deniz Ticareti Hukuku, İkinci Tabı, Ankara 1942.
- Gürdoğan, B.:** Türk-İsviçre İcra ve İflas hukukunda Rehin Paraya Çevrilmesi, Ankara 1967.
- İzveren, A./Franko, N./Çalık, A.:** Deniz Ticareti Hukuku, Ankara 1994.
- Kalpsüz, T.:** Gemi Rehni, Genişletilmiş Dördüncü Baskı, Ankara 2001.
- Kuru, B.:** İcra ve İflas Hukuku, C. 3, 3. Baskı, Ankara 1993.
- Kuru, B.:** İcra ve İflas Hukuku, C. 1, 3. Baskı, İstanbul 1988.
- Kuru, B./Arslan, R./Yılmaz, E.:** İcra ve İflas Hukuku, 17. Baskı, Ankara 2004.
- Muşul, T.:** İcra ve İflas Hukuku, I İcra Hukuku, İstanbul 2001.

- Oğuzman, M.K./Seliçi, Ö.:** Eşya Hukuku, İstanbul 2002.
- Okay, M. S.:** Deniz Ticareti Hukuku, C. I, İstanbul 1962.
- Özekes, M.:** İcra İflas Hukukunda İhtiyati Haciz, Ankara 1999.
- Pekcanitez, H./Atalay, O./Özekes, M.:** İcra ve İflas Hukuku, 3. Baskı, Ankara 2004.
- Reisoğlu, S.:** Menkul İpoteği, Teslimsiz Menkul Rehni, Ankara 1965.
- Schaps, G./Abraham, H. J.:** Das deutsche Seerecht, Dritter Band, Berlin 1964.
- Tekil, F.:** Deniz Hukuku, 6. Bası, İstanbul 2001.
- Üstündağ, S.:** İhtiyati Tedbirler [Geçici Hukuki Himaye (Koruma) Önlemleri], İstanbul 1981.
- Üstündağ, S.:** İcra Hukukunun Esasları, 6. Bası, İstanbul 1995.
- Yılmaz, E.:** Geçici Hukuki Himaye Tedbirleri, Ankara 2001.